

**Polski
Instytut
Ekonomiczny**

Spółeczno-gospodarcze koszty chaosu przestrzennego

Przemysław Śleszyński (IGiPZ PAN)

Paula Kukołowicz (PIE)

Chaos przestrzenny - definicja

Czym jest chaos przestrzenny?

Nieoptymalna lokalizacja zabudowy, czyli:

Zasób mieszkaniowy

Infrastruktura towarzysząca, np. drogi, kanalizacja komunikacja publiczna,, szkoły, urzędy, ośrodki sportu, rekreacji, kultury

Kiedy powstaje chaos przestrzenny?

Budownictwo rozwija się spontanicznie, bez zaplanowania.

Czego wymaga ład przestrzenny?

Planowania uwzględniającego przyszłe zmiany populacji.

Dlaczego to jest ważne?

Ze względu na koszty gospodarcze

84,3 mld PLN
(2 200 PLN per capita rocznie)*
Raport KPZK PAN

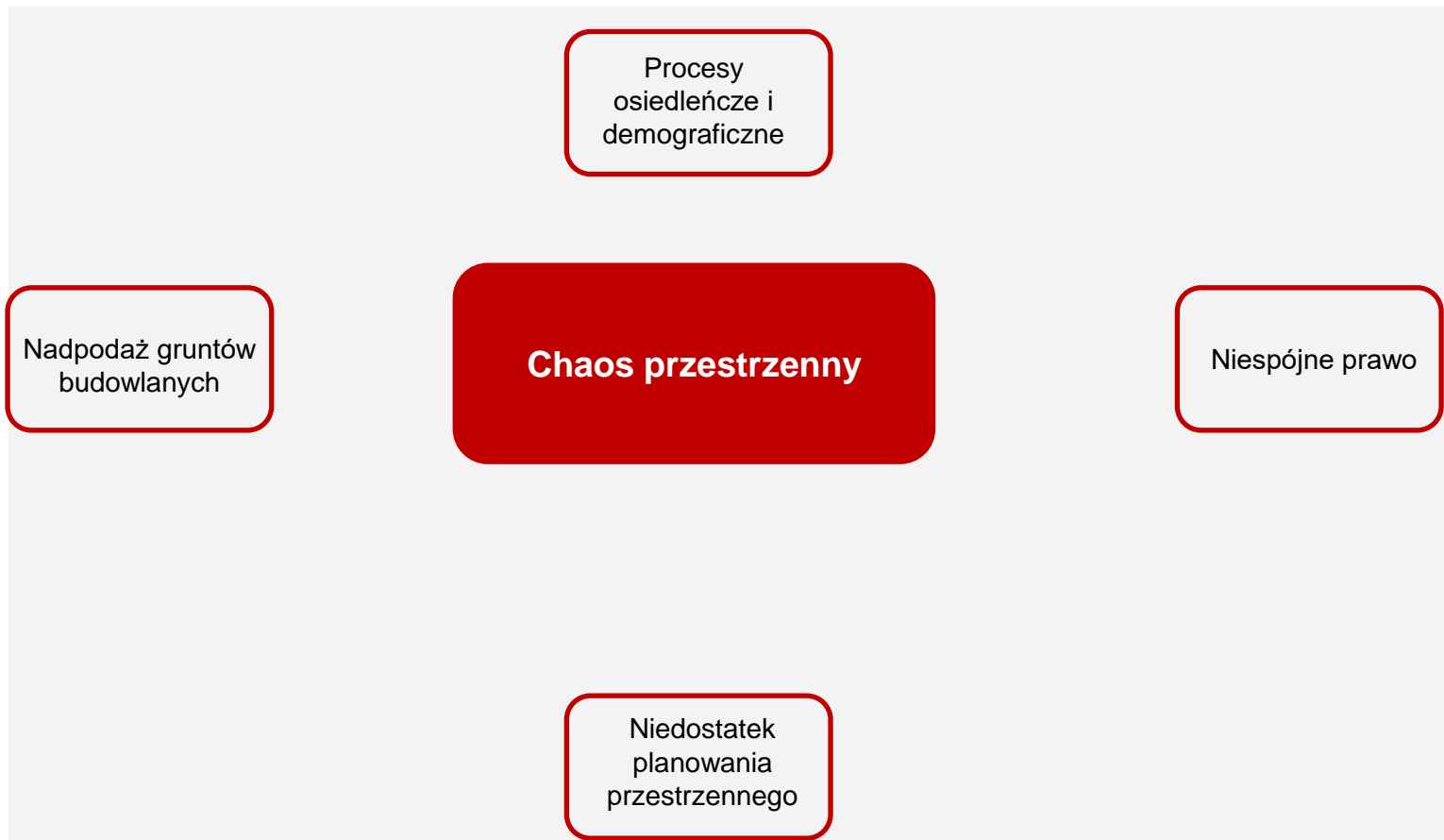
Ze względu na koszty społeczne

Niska jakość życia (hałas, spaliny, uciążliwa lokalizacja miejsca zamieszkania)
Niska dostępność infrastruktury

Ze względu na koszty przyrodnicze i degradację środowiska

Degradacja ekosystemów przyrodniczych,
wysoki udział emisji niskiej - skutek wzrostu transportu indywidualnego oraz działania domowych kotłowni

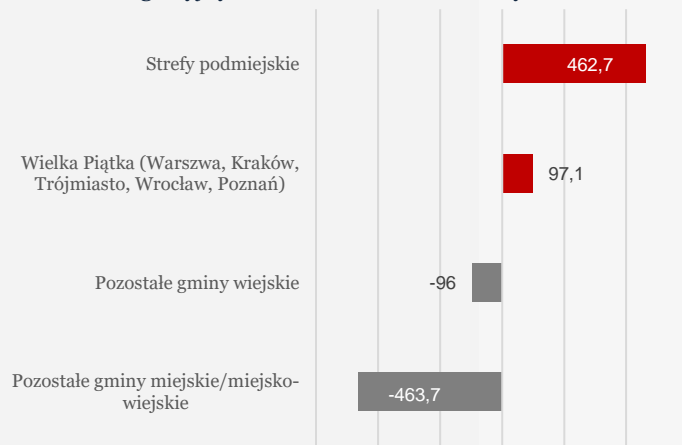
Główne przyczyny chaosu przestrzennego

Przyczyny (1/3). Procesy osiedleńcze i demograficzne

Procesy wyludniania dotyczą ok. 70 proc. obszaru Polski

Nierównoważony bilans rejestrowanych przepływów migracyjnych w latach 2011-2020 (w tys.)

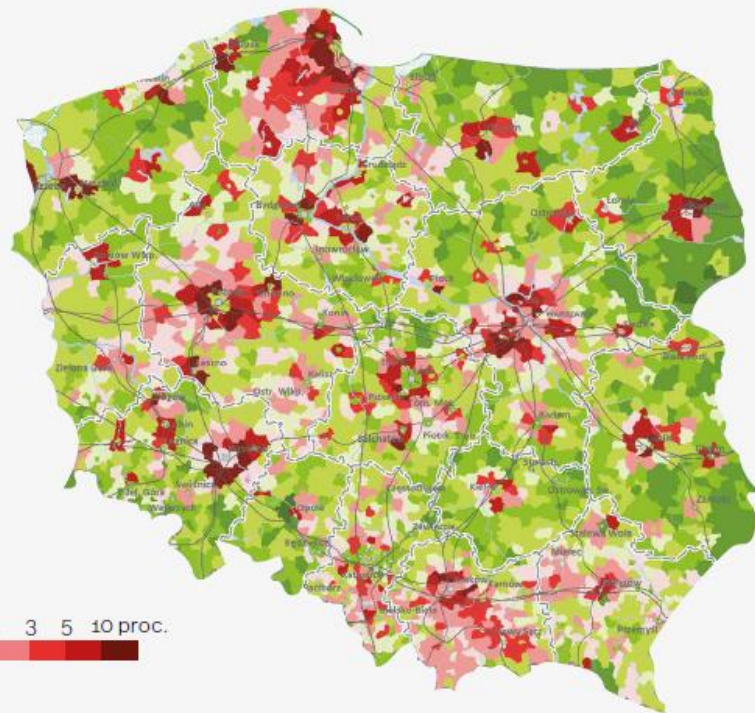

Zmiany rejestrowanej liczby ludności w latach 2015-2020

-10 -5 -3 -1 0 1 3 5 10 proc.

0 50 100 km

Przyczyny (2/3). Niewystarczający poziom regulacji planistycznych

Skomplikowany system prawny

Zbyt wiele regulacji nakładających się na siebie i sprzecznych.
W efekcie 7,9 mln Polaków zamieszkuje tereny zagrożone powodzią lub podtopieniem.

31,4 proc. powierzchni Polski pokryte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

Plany są fragmentaryczne: 53 tys. planów dla 2,5 tys. gmin.
Wiele z istniejących planów jest wadliwych.

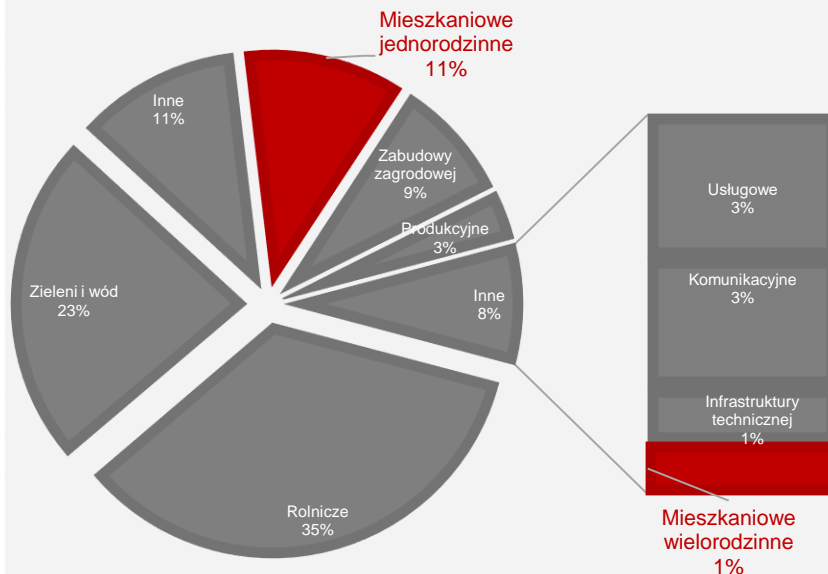
Ok. połowy inwestycji budowlanych poza systemem planowania przestrzennego (decyzje WZ)

Zasada „co nie jest zakazane, to jest dozwolone”:
tylko 5 proc. wydawanych decyzji jest odmownych (uzasadnione odmowy głównie z przyczyn formalnych).

Przyczyny (3/3). Nadpodaż gruntów budowlanych

12 proc. powierzchni Polski przeznaczone jest pod budownictwo mieszkaniowe, z czego 11 proc. pod budownictwo jednorodzinne.

Przeznaczenie terenów w studiach gminnych (2017 r.)

Czy to dużo?

59-135 mln osób mogłyby zamieszkać na terenach przeznaczonych w studiach gminnych pod budownictwo mieszkaniowe.

Obecnie tereny mieszkaniowe na gruntach zurbanizowanych zajmują **1,1 proc.** powierzchni kraju.

Efekt

Znaczna swoboda w lokalizowaniu inwestycji budowlanych.
Rozdrabnianie zabudowy.

W gminach podmiejskich intensywne odrodlnienia.

Koszty chaosu przestrzennego wg KPZK PAN

Transport i mobilność: 31,5 mld PLN

Bezpośrednie koszty finansowe nadmiernych dojazdów do pracy, wartość utraconego czasu w związku z kongestią ruchu (korkami), straty czasowe, koszty zewnętrzne.

Osadnictwo i infrastruktura techniczna:
20,5 mld PLN

Budowa infrastruktury, obsługa nadmiernie rozproszonego osadnictwa, ujemne saldo gospodarki przestrzennej.

Koszty zewnętrzne w środowisku
przyrodniczym: 12,6 mld PLN

Wydatki na ochronę środowiska, koszty zdrowotne, usuwanie skutków klęsk żywiołowych.

Rynek nieruchomości: 10,9 mld PLN

Wykup gruntów, roszczenia odszkodowawcze, pomniejszone wpływy z podatku od nieruchomości.

Rolnictwo: 8,8 mld PLN

Mechanizacja, transport, nadmierne wyłączenie terenów z produkcji rolnej.

Koszty w transporcie i mobilności

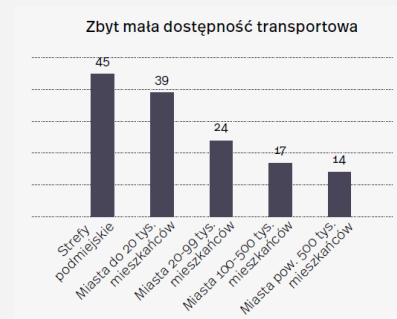
Rozproszona zabudowa tworzy **nadmierne potrzeby transportowe**

Niska efektywność transportu publicznego

Nadmiarowe korzystanie z transportu prywatnego

Kongestia drogowa („korki”)

W szczególności na obszarach podmiejskich i w małych miastach. →

56 proc. mieszkańców miast dojeżdża do pracy samochodem.

W największych miastach to **37 proc.** mieszkańców.

35 proc. średni poziom kongestii drogowej w największych polskich miastach. Koszt roczny to **13 mld PLN**

Koszty ponoszone przez gminy i podatników

Obowiązek dostarczenia infrastruktury technicznej do terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową.

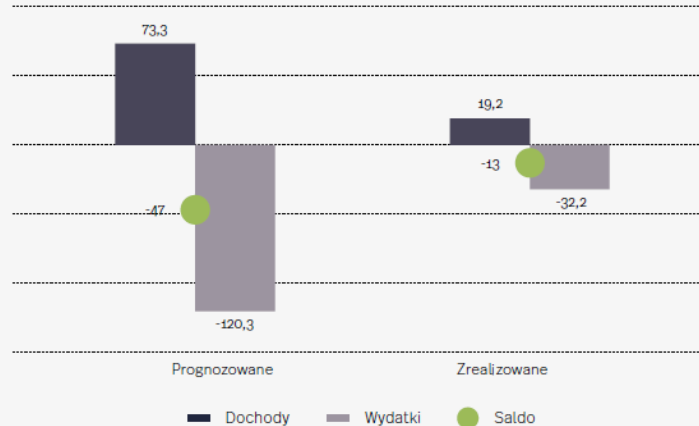

Znaczne nakłady finansowe (prognoza):
57,0 mld PLN – wykup gruntów pod drogi
18,3 mld PLN – budowa dróg

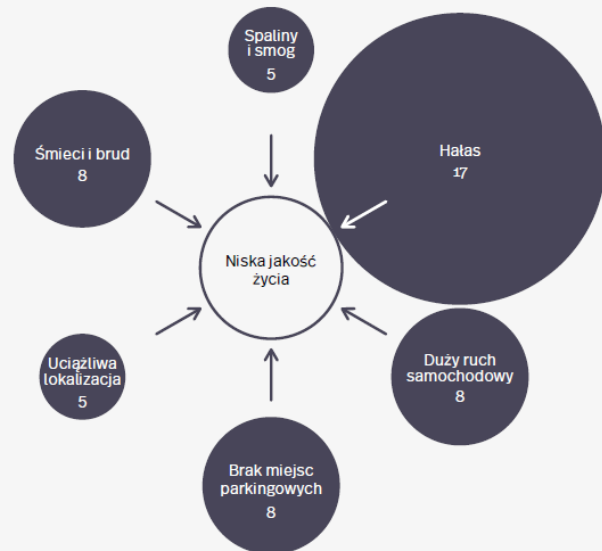
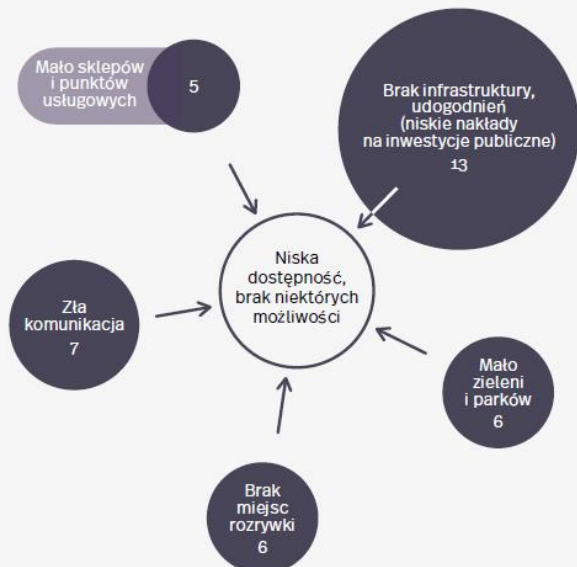
Część tych nakładów dotyczy terenów, które nigdy nie będą zamieszkałe bądź zamieszkałe w sposób ekstensywny.

Skutki realizacji planów zagospodarowania przestrzennego dla budżetów gmin (2020, w mld PLN)

Koszty społeczne chaosu przestrzennego

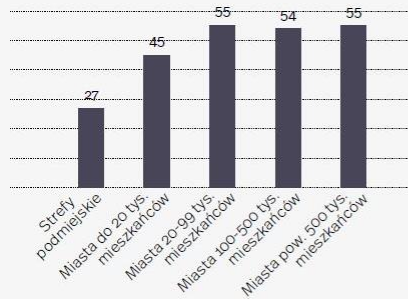
Respondenci, pytani o to, co im najbardziej przeszkadza w miejscu zamieszkania wskazywali na czynniki związane z ...

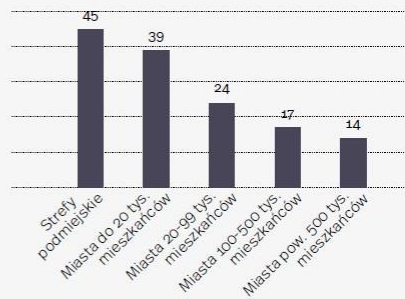
Jakość życia w miastach (1/2)

Ocena dostępności ze względu na miejsce zamieszkania (proc. respondentów zgadzających się)

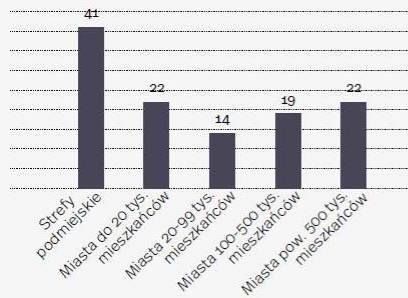
Za mało miejsc do parkowania

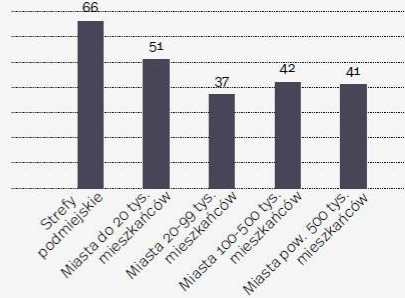
Zbyt mała dostępność transportowa

Zbyt mało sklepów i punktów usługowych

Zbyt mało barów i restauracji

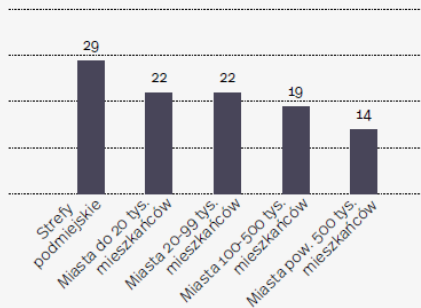

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników przeprowadzonego badania.

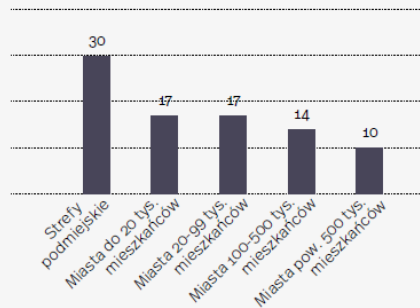
Jakość życia w miastach (2/2)

Zadowolenie z wybranych aspektów miejsca zamieszkania (% respondentów zadowolonych)

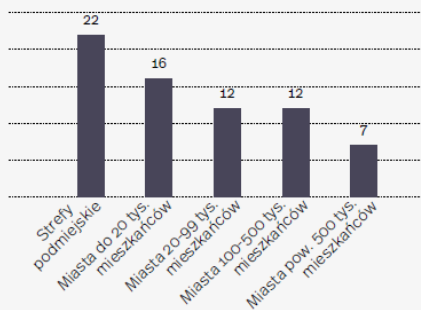
Zadowolenie z wielkości mieszkania

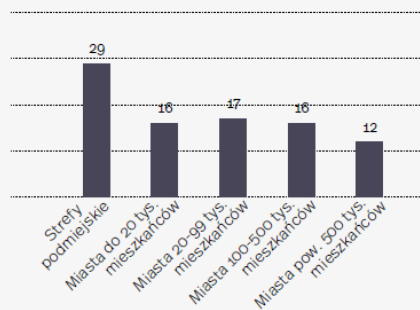
Zadowolenie z otoczenia (podwórka)

Brak korków

Brak hałasu

Niski poziom zadowolenia mieszkańców większych miast jako jeden z czynników napędzających suburbanizację

Dziękuję za uwagę

**Polski
Instytut
Ekonomiczny**